

بررسی تطبیقی داستان ولادت عیسی و مریم

فاطمه ناموری راد
کارشناسی ارشد علوم قرآن
و حدیث، واحد علوم و تحقیقات

چکیده

موضوع مقاله حاضر بررسی تطبیقی داستان ولادت حضرت عیسی (ع) و نیز داستان‌های مربوط به مریم (س) و زکریا و یحیی در قرآن و عهد جدید است. جایگاه والایی که قرآن برای عیسی (ع) و نیز امتیازات خاصی که برای وی قائل می‌باشد در سه سوره آل عمران، مائده و مریم (س) بیان گردیده است. هر چند بنابر ظاهر، اسلام به عنوان یک دین ابراهیمی به یهودیت نزدیک‌تر است تا به مسیحیت ولی جایگاه ویژه‌ای که اسلام برای عیسی (ع) و مریم (س) قائل است باعث می‌شود که اسلام از یهودیت فاصله بگیرد. در این مقاله تلاش نموده‌ایم تا وجوه افتراق و اشتراک داستان‌های فوق‌الذکر را استخراج نموده و در دسترس قرار دهیم.

کلید واژه‌ها: قرآن، عهد جدید، مریم (س)، عیسی (ع)، زکریا، یحیی.

مقدمه

دیدگاه قرآن کریم در مقایسه با کتاب مقدس در طرح داستان‌ها معمولاً دارای چند تفاوت عمده است که از آن جمله می‌توان به موارد

زیر اشاره کرد:

الف- کتاب مقدس به ذکر اسامی اشخاص حتی اشخاصی که با اصل داستان ارتباط چندانی ندارند اهمیت می دهد ولی در قرآن اسامی اشخاص به ندرت ذکر می شود.

ب- قرآن در بیان داستان ها معمولا شیوه ایجاز را برمی گزیند و از ذکر جزئیات دوری می نماید، ولی کتاب مقدس داستان ها را به صورت مطول و تکراری می آورد.

در این مقاله با عنایت به آیات قرآن و داستان های کتاب مقدس به ذکر تفاوت های اساسی و اختلافات جزئی داستان ولادت عیسی (ع) و داستان های مربوط به زکریا (ع) و مریم (س) می پردازیم.

۱. مریم (س)

قرآن کریم در سوره آل عمران آیات ۳۵-۴۱ به ذکر جزئیاتی درباره ولادت مریم (س) و نذر شدن^۱ او اشاره می کند ولی در اناجیل درباره ولادت و کودکی مریم (س) سخنی نیست و فقط هنگامی که مریم می پذیرد مادر کلمه مجسم (مسیح (ع)) باشد، به تاریخ وارد می شود. (لوقا، ۲۶: ۱)

در این مورد به نظر می رسد که نوعی سنت شکنی صورت گرفته است و قرآن به جای کتاب مقدس به ذکر جزئیات پرداخته است. به طور کلی می توان گفت که قرآن کریم شأن و منزلت ویژه ای برای مریم (س) قائل است به گونه ای که تنها اسم خاصی که برای زنان در قرآن آمده است، مریم (س) که نام وی ۳۴ بار در قرآن ذکر گردیده است، همچنین از ۲۵ موردی که در قرآن نام عیسی (ع) آمده است ۱۶ بار همراه با نام مریم است که ۳ بار به صورت عیسی بن مریم و ۱۳ بار به صورت المسیح بن مریم آمده است. نیز از سه موردی که واژه «والده» در قرآن به کار رفته دو مورد بر مریم (س) اطلاق گردیده است. در این مورد می توان گفت واژه والده یا مادر در قرآن برای مریم (س) عکلم شده است و این در حالی است که مادر شدن حضرت مریم (س) امری خارق العاده و کاملا استثنایی است، اما با این همه منزلت و عظمتی که مریم (س) و عیسی (س) در قرآن دارند هرگز دارای مرتبه فوق بشری نیستند. در سوره مائده، آیه ۱۷ می فرماید: زیرا مسیح پسر مریم و مادرش انسان هایی هستند که اگر خدا اراده کند به هلاکتشان می رساند.

همچنین در سوره مائده، آیه ۱۱۶ بر سبیل استفهام انکاری از عیسی می پرسد: ای عیسی پسر مریم آیا تو به مردم گفتی: من و مادرم را همچون دو خدا به جای خداوند پرستید؟ لازم به ذکر است که داستان ترک مریم^(س) توسط یوسف (نامزد وی) و الهام شدن به یوسف و ازدواج وی با مریم^(س) در انجیل، به تفصیل بیان شده در حالی که در قرآن هیچ سخنی از نامزد داشتن مریم و یوسف به میان نیامده است.

۲. آبستنی مریم^(س) و گفتگوی او

مریم به فرشته گفت: «این چگونه می شود و حال آن که من مردی را نشناخته ام». (لوقا، ۳۴: ۱)

مریم گفت: «پروردگارا! چگونه مرا فرزندی خواهد بود با آنکه بشری به من دست نزنده است». (آل عمران/۴۷)

[مریم] گفت: «چگونه مرا پسری باشد با آنکه دست هیچ بشری به من نرسیده و من بدکار نبوده ام». (مریم/۲۰)

در لوقا و قرآن، مریم اظهار می نماید که هیچ بشری او را لمس نکرده است و هیچ مردی او را نشناخته است و بدکاره نیز نبود است با این حال چگونه ممکن است که او را فرزندی باشد؟

در قرآن پاسخ به این سؤال این گونه بیان شده است که: خداوند بر هر کاری که اراده فرماید توانا است و چون فرمان دهد آن امر قطعاً محقق می شود. (مریم/۲۱ و آل عمران/۴۷)

ولی در لوقا پاسخ می دهد که: قوت حضرت اعلی بر تو سایه خواهد افکند و سپس مریم تسلیم امر خداوند می شود. (لوقا، ۳۵: ۱) و (لوقا، ۳۸: ۱)

و نیز در قرآن آمده است که پس از آبستن شدن مریم^(س)، او به مکان دور افتاده ای پناهنده شد. (مومنون/۵۰) ولی در لوقا آمده که او به خانه زکریا و ایصابت در آمد. (لوقا، ۳۹: ۱ و ۴۰)

۳. وارد شدن جبرئیل نزد مریم و بشارت ولادت عیسی^(ع)

فَأرسلنا إليها روحنا فتمثل لها بشرا سوياً (مریم، ۱۹/۱۷)؛ روح خود را به سوی او فرستادیم تا به شکل بشری خوش اندام بر او نمایان شد.

جبرئیل فرشته از جانب خدا... نزد باکره ای... به نام مریم فرستاده شد. (لوقا، ۱: ۲۶ و ۲۷)
فرشتگان گفتند: ای مریم! خداوند تو را برگزیده و پاک ساخته و تو را بر زنان جهان
برتری داده است. (آل عمران/۴۲)

فرشته نزد او داخل شده گفت: «سلام بر تو ای نعمت رسیده! خداوند با توست و تو
در میان زنان مبارک هستی». (لوقا، ۱: ۲۸)

مریم پاک^۲ به محراب سجود مرتزق از سفره ناب وجود^۳
خداوند تو را به کلمه ای از جانب خود، که نامش مسیح است مژده می دهد در حالی
که او در دنیا و آخرت آبرومند و از مقربان [درگاه] خدا است و در گهواره و در میانسالی با
مردم سخن می گوید و از شایستگان است. (آل عمران/۴۵ و ۴۶)
آیات ۹۱ سوره انبیاء و ۱۲ سوره تحریم و ۱۷۱ سوره نساء به پاک دامنی مریم (س)
اشاره می کنند.

هر دو کتاب، فرشته مزبور را جبرئیل دانسته اند و از اضطراب و ترس مریم در هنگام
ملاقات با فرشته سخن گفته اند همچنین جبرئیل در هر دو کتاب شمه ای از اوصاف نیک
مولود موعود را برای مریم بیان نموده و بدین وسیله او را دلگرم کرده و ترس و اضطراب او
را زایل می کند. (لوقا، ۲۸: ۱-۳۳) و (مریم/۱۷-۱۹)
در آیات ۲۳ تا ۳۷ سوره مریم میلاد عیسی (ع) بیان می شود و در آن اشاره ای به قنداقه
نشده ولی در لوقا، ۷: ۲ چنین آمده: پسر نخستین خود را زائید و او را در قنداقه پیچید، در
آخور خوابانید زیرا که برای ایشان در منزل جای نبود.

۴. بشارت به زکریا درباره ولادت یحیی

در آیات ۱ تا ۱۵ سوره مریم از زکریا و همسرش (بدون ذکر نام او) و تولد یحیی یاد
شده است و نیز در آیات ۸۹ و ۹۰، سوره انبیاء داستان تکرار شده است.
قرآن و انجیل لوقا هر دو به دعای زکریا و طلب فرزند از درگاه خداوند اشاره نموده اند.
(آل عمران/۳۸) و (لوقا، ۱: ۱۱ و ۱۲)

در قرآن خبر استجابت دعای وی به وسیله ندای فرشتگان به او ابلاغ می شود (آل
عمران/۳۹)

ولی در لوقا فرشته‌ای بر زکریا ظاهر می‌شود و قید می‌کند که زوجه‌ات ایصابات
برای تو فرزندی می‌آورد. (لوقا، ۱۳: ۱)
ذکر نام یحیی برای مولود موعود از جمله اشتراکات دو کتاب است، با این تفاوت که
در انجیل لوقا به ایصابات الهام شد که نام فرزندش یحیی باشد و در انجیل متی و قرآن به
زکریا الهام شد که نام فرزندش یحیی باشد.

۵. اظهار تعجب زکریا از مزده ولادت یحیی

در این مورد قرآن و لوقا تفاوت چندانی ندارند و هر دو پیری یحیی و همسرش را
موجب تعجب وی ذکر می‌نمایند. در این مورد قرآن به نازایی همسر زکریا نیز اشاره می‌کند.
زکریا به فرشته گفت: این را چگونه بدانم و حال آن که من پیر هستم و زوجه‌ام دیرینه سال
است. (لوقا، ۱۸: ۱)

زکریا گفت: پروردگارا! چگونه مرا فرزندی خواهد بود؟ در حالی که پیری من بالا
گرفته است و زخم نازا است. (آل عمران/ ۴۰)
نشانه خواستن زکریا در آیه ۴۱ سوره آل عمران مطرح شده است. در قرآن زکریا با
اراده خود سه روز و جز با اشاره با مردم سخن نمی‌گوید. (آل عمران/ ۴۱) ولی در لوقا آمده
است که تا نه ماه گنگ شده بود و نتوانست با مردم سخن بگوید تا روز ختنه پسرش دهان
و زبان او باز گشته به حمد خدا، متکلم شد. (لوقا، ۶۴: ۱)
معلوم می‌شود که یحیی بلافاصله پس از تولد ختنه شده است و این که سنت ختنه در
میان بنی اسرائیل نیز وجود داشته است.
پاسخ فرشته به سؤال زکریا در لوقا، ۱۹: ۱-۲۲ بیان شده است.

۶. مرگ عیسی (ع)

مرگ عیسی (ع) در سوره نساء، آیات ۱۵۴-۱۵۹ و آل عمران، آیه ۵۵ مطرح شده
است.

مرگ یا ناپدید شدن عیسی نیز مانند ولادتش مساله‌ای مبهم است و در سوره مریم آیه
۳۳ چنین آمده: درود بر من روزی که زاده شده‌ام و روزی که می‌میرم و روزی که زنده

برانگیخته می شوم .

رفعه الله إليه . (نساء، ۴/۱۵۸)

إني متوفيك ورافعك إلی . (آل عمران، ۳/۵۵)

عیسی در قرآن نه کشته شده و نه مصلوب شده است . (نساء/۱۵۷)

بلکه خداوند او را به سوی خود بالا برد . (نساء/۱۵۸) مانند ادريس (مریم/۵۷)

خداوند بار دیگر او را همچون یحیی پسر زکریا زنده برخواهد انگيخت . مریم آیه ۱۵

و ۳۴ و سرانجام او نشانه‌ای برای رستاخیز تلقی شده است . (زخرف/۶۱)

در حالی که در اناجیل بحث مصلوب شدن عیسی (ع) مطرح است .

۱ . وقف یهودی که از واژه نذر فهمیده می شود، معمولا در مورد دختران وجود ندارد .

۲ . باور به بری بودن مریم (س) از گناه جبلی سبب شد تا کلیسای کاتولیک در سال ۱۸۵۴ اصل جرمی اعتقاد به حمل پاک

مریم به اراده خداوندی و برائت او را از هر گناه و خطایی بیان کند . (تفسیر جلالین ، سورة آل عمران ، آیه ۳۵ ؛ غزالی ،

احیاء علوم الدین ، ۳/۲۶)

۳ . همامی ، مس عشق ، ۱۵ .

منابع :

۱ . قرآن کریم .

۲ . ترجمه کتاب مقدس ، انتشارات ایلام ، چاپ سوم ، ۲۰۰۲ م .

۳ . ماسون ، دنیز ، قرآن و کتاب مقدس درون مایه های مشترک ، ترجمه فاطمه سادات تهامی ، دفتر پژوهش و نشر سهروردی ،

چاپ دوم ، ۱۳۸۶ ش .

۴ . ناس ، جان بایر ، تاریخ جامع ادیان ، ترجمه علی اصغر حکمت ، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی ، چاپ یازدهم ،

۱۳۸۰ ش .

۵ . هاکس ، جیمز ، قاموس کتاب مقدس ، انتشارات اساطیر ، چاپ اول ، ۱۳۷۷ ش

۶ . همامی ، عباس ، مس عشق ، اصفهان ، ۱۳۷۸ ش .